

SZÉKELY-UDVARHELY

1848-AS FÜGGETLENSÉGI POLITIKAI SZÉKELY UJSÁG

Megjelen hetenként kétszer: csütörtökön és vasárnap.

Előfizetési ára helyben házhoz hordva, vagy vidékre postán küldve: egész évre 10 K, fél évre 5 K, negyed évre 2 K 50 fillér. Külföldre egész évre 12 K. — M. kir. postatakarékpénztári csekk- és kliring 10,489. sz. — — — Helyközi telefon 15. sz.

Mindenféle díjak Székelyudvarhelyt előre fizetendő.

FELELOS SZERKESZTŐ:

BETEGH PAL

LAPTULAJDONOS.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Székelyudvarhelyt, Kossuth-utca 31. szám, hova az előfizetések, kéziratok és hirdetések küldendők. Kéziratokat vissza nem adunk. — Hivatalos hirdetések 100 szög szavankint 6, azon felül 4 fillér, magán hirdetések négyzet 8 fillér, többszöri közlésnél 6 fillér. — Nyílt-tér sora 1 korona.

Földmivelés, ipar — III és kereskedelem.

(P.) Amíg a földmivelés ügy, ahogy vegetál, addig az ipari élet már oda-jutott, hogy a teljes agóniát kétségtelenül konstatálni lehet.

A régi céhrendszer, mely minden szabadabb mozgást megakadályozott hatalma mellett, egyéb jóra nem, de arra alkalmas volt, hogy képzett iparosokat teremtsen, és hogy a Magyarországon tanult és külföldre vándorolt iparosokat mindenütt tárt karokkal fogadták.

A céhrendszer idején az iparos és alkalmazottai között a legpatriárkálisabb irány állott fenn. Az alkalmazottakat mindenütt, mint a család tagjait tekintették, a mi megteremtette a benső viszonyt az iparos és alkalmazottja között, s előállította azt a helyzetet, hogy az alkalmazott, alkalmazójának boldogulását saját boldogulásának tekintvén, minden erejével előmozdítani törekedett. Az alkalmazó pedig — látva alkalmazottja ragaszkodását — igyekezett abból minél jobb és használhatóbb szakembert faragni, illetve nevelni. Tette ezt különben a saját jól felfogott érdekében is, mert tudta, hogy ha az alkalmazott, az a tanonc a kellő szakismeretet elsajátítja, több hasznot hoz műhelyében, mint ellenkezőleg képes lenne.

De egyébként a köteles remekelés is igen buzdítólag hatott úgy az iparosra, mint az alkalmazottjára, mert ha valamelyik alkalmazott nem volt képes kiállni a próbát, az nem csak az alkalmazottjára, de tanítómesterére is szégyen-számba ment, s így a magukra és ismeretükre valamit is adó iparosok fokozottan igyekeztek arra, hogy alkalmazottaik tudatlanul ne kerüljenek bírálójuk elé, s reá szégyent ne hozzanak.

A céhrendszer idején egyébként nagyobb műveltséggel is bírtak az iparosok, mint ma. Félreértések elkerülése céljából itt azonban kiemelem, hogy az iparosság akkori és mai műveltségét a társadalom összeségének műveltségi fokához tartom viszonyítandónak s ez alapon állítom, hogy az iparosság műveltségében igen nagy visszaesés mutatkozik. Amíg ugyanis a céhrendszer volt az uralkodó rendszer, az iparosság a közéletben vezetés szerepét töltötte be és sok helyen katonai szervezettel is bírtak úgy, hogy például Kassán a város védelmét a legádázabb háborus korszakban is ők látták el. Hogy a régebbi társadalmi műveltséghez mérten az iparosság műveltsége mily fejlett volt, alapos bizonyíték reá az a körülmény, hogy a rendi korszakban, amikor a családi uralom fénykorát élte, amikor a vármegyei tisztségeket ingyen kellett ellátni és mégis kitüntetés számba ment a tisztség elnyerése, egy egyszerű

iparosnak, egy egyszerű csizmadia embernek jutott az a megtiszteltetés, hogy egyik vármegyénk első alispánjává választatott, s azt az állást nemcsak elnyerte a közbizalom révén, hanem tudásával, tapasztalatával közmegnyugvásra be is volt képes azt tölteni.

A régi iparosság nagyobb műveltsége mellett bizonyít különben az is, hogy az első irodalom-terjesztő egyesület is iparosokból került ki, hiszen lángelkű költőnknek Petőfi Sándornak a műveit is iparosok vették meg és rendezték sajtó alá, s így teremtetek alapot arra, hogy Petőfi debreceni haláltozásait kifizethesse.

Számtalan példát hozhat fel az ember annak igazolására, hogy a multban az iparosságot, értelve, műveltsége a társadalomban vezető szerepre jelölte ki és összehasonlítják a multat a jelennek, sajnosan kell tapasztalnunk, hogy a régi dicsőség foszlányai is megsemmisültek, s az iparosság ma már nem csak hogy képtelen a vezetésre, de megélhetése is nagyon nagy, leküzdhetetlen akadályokba ütközik.

A céhrendszernek két üdvös intézkedése volt. Egyik a kötelező remekelés, ami a szak-képzettség elsajátítására kényszerített, a másik a köteles vándorlás, ami a nagyobb műveltség elsajátítását tette lehetővé.

A vándorló legény ugyanis sok helyet bejárt, sok emberrel érintkezett és ismerkedett meg, s mert közmondás szerint is, ahány ház, annyi szokás, így tapasztalat útján megfizethetetlen ismeretekre tehetett szert.

A céhrendszer azonban egyébként bénította a haladást és békóba verte a szabadságot. S mert a szabad eszméknek előbb-utóbb diadalmaskodnia kell, az iparszabadság is lerázta a céhrendszerben megnyilatkozott bilincseket, s megszületett az 1872. évi VIII., majd az 1884. évi XVII-ik törvénycikk s ezek — különösen az utóbbi — révén az ipar szabadsága.

Az iparosok azonban joggal sóhajthatnak fel és mondhatják: „Adtál Uram esőt, de nincs köszönet benne!” Mert az ipartörvény felszabadította ugyan az ipart, de mivel sem gondoskodott arról, hogy ipart csakis lényeg szakértők üzhessenek, hogy a megszüntetett céhrendszer üdvös intézkedései valamely formában föntartassanak.

Az ipartörvény megalkotásának be- és benem vallott főcélja a nagy, illetve gyári ipar megteremthetése volt. Kíváncsossá tette tehát az 1884. évi XVII. törvénycikk 1. §-ának azon rendelkezését, hogy a magyar korona országainak területén, nemre tekintet nélkül, minden nagykorú, vagy nagykorúvá nyilvánított egyén, a törvény korlátai közt, bármely iparágat avagy kereskedelmet bárhol önállóan és szabadon gyakorolhat, éppen az tette indokoltá, hogy azok, a kik nagyobb

anyagi erővel rendelkeznek, anyagi erejükkel gyári iparvállalatot létesíthessenek.

Azok az intenciók azonban, amelyek annak idején a törvényhozást irányították, amint azt a törvény három évtizedes multja bizonyítja, nem valósultak meg, a törvény e rendelkezése a gyáripart nem teremtette meg, de egyben előidézte azt a sajnos állapotot, hogy a kisipar lába alól az élet rohanó hulláma kimosta a talajt, s ma ott állunk, hogy számot tevő nagyiparunk nincsen és a régen hatalmas kisiparunk pedig a végkimerültség agóniájában szenved.

Ha ipari kérdések felett akarunk vitatkozni és az ipar betegségeit kívánjuk megszüntetni, különbséget kell tennünk a nagy és kisipar között, mert bár mind a kettő ipar lévén, bajai és betegségeinek más-más az eredendő oka, s természetesen más-más az orvosszere is. A hivatkozott törvénynek pedig éppen az a legmegbocsáthatlanabb hibája, hogy a nagyonis eltérő igényekkel bíró két kérdést, egy kalap alá vonja s egyenlő elbírálásban részesíti a teherviselés szempontjából, de nem ám az állami segítség, támogatás terén.

Dr Válcentsik Ferenc képviselőnk beszéde.

Elnök: T. ház! Az ülést újból megnyitom. Zlinszky István jegyző: Válcentsik Ferenc! Válcentsik Ferenc: T. képviselőház! (Halljuk! Halljuk!) A mi politikai és parlamenti viszonyaink között az ellenzéknek mindig a leghatalmasabb fegyvere volt a költségvetés megtagadása, illetőleg a költségvetési törvényjavaslat törvényerőre jutásának minden mesterséges eszközzel megakadályozása.

Báró Bánffy Dezső, a mi viszonyaink alapos ismerője, mondotta nemrég a parlamentben, hogy eddig még minden kormány megbukott, ha ex-lexbe jutott. Teljes tudatában voltunk tehát annak, hogy a leghatalmasabb fegyvert adjuk ki kezünkbe, amikor a költségvetési törvényjavaslatnak törvényerőre jutása elé akadályokat gördítünk. És mégis annyira élt az óhajlás a törvényes rend iránt minden ellenzéki pártban, (Folytonos zaj. Elnök csenget.) hogy éppen az ellenzék volt az, amely a költségvetési törvénynek előterjesztését kiereszkolta és az ellenzék magatartása tette lehetővé, hogy a költségvetési törvényjavaslat kellő időben törvényerőre is emelkedjék. (Igaz, úgy van! a szélsőbaloldalon.)

Ez a tény élénk cáfolata annak a minduntalan felhangzó gyanúsításnak és vádaskodásnak, hogy az ellenzéki pártok a véderőjavaslat ellen (Folytonos zaj. Elnök csenget.) az ő harcukat a hatalomra jutásba vett reménységben indították volna meg és egyúttal élénk cáfolata annak, hogy pusztán csak kalandhajhászásból fordul az obstrukció szélső fegyvereihez.

Mi, t. képviselőház, politikai kalandokat nem hajhászunk és az ország rendjét merő

önfejűségéből kockára nem tesszük. (Igazi Ugy van! a szélsőbaloldalon.) Az obstrukció fegyvereihez csak a végső szükség eseteiben fordulunk és az obstrukció a végszükség esetén, mint a kisebbségnek egyedüli harci fegyvere, mindenesetre jogosult és indokolt. (Igazi Ugy van! a szélsőbaloldalon.)

Méltóztassanak meggyőződve lenni arról, hogy közöttünk sokan olyanok, akik az obstrukció fegyverével élünk, semmitől sem irózzunk jobban, mint az anarkiától, amelyet teljes szívünkkel gyűlölünk. Ugy érezzük, hogy a rend megteremtéséhez következetesen teljes erőnkkel hozzá kell járulnunk (Helyeslés a szélső baloldalon). És a mikor t. képviselőház, lelkiismeretünk egyedül kötelező parancsszavát követjük és a mikor hazafias érzésünk azt diktálja, hogy az obstrukció fegyveréhez kell fordulnunk, ez valósággal a mi tragédiánk és csak azt mondhatjuk, a mit Luther mondott, hogy: itt állunk, így cselekszünk, mert másként nem cselekedhetünk. (Helyeslés a szélső baloldalon.)

T. képviselőház! Az igen tisztelt kormány, a mikor megkötötte a fegyverszünetet, hosszabb időt nyert arra, hogy a fegyverszünet alatt a végleges békét előkészítse és az áldásos és békés munkálkodás korszakát megteremtse. Vizsgáljuk meg, mit tett a kormány az áldásos munka korszakának megteremtésére? Az egész fegyverszünet alatt egyetlenegy lépést sem. (Igazi Ugy van! a szélsőbaloldalon.)

Ugy tesz, mint hogyha a rendcsinálás munkája rá egyáltalán nem tartoznék, mintha halvány sejtelmével sem birna annak, hogy mindazért, a mi a parlamentben történik, kizárólag csak ő felelős. (Igazi Ugy van! a szélsőbaloldalon.) Máról-holnapra üzi a lehetőségek politikáját, de a holnaputánál egyáltalán nem törődik, hanem a mint gróf Apponyi Albert t. képviselőtársam igen helyesen mondotta, valóságos strucc politikával, homokba dugott fejjel várja, míg a vihar felette elmúlik. (Ugy van! a szélsőbaloldalon.)

Ily körülmények közt a békét megteremteni természetesen nem lehet. Én az igen t. kormány eljárásának egyetlen esetben találom meg a logikai indokolását: abban az esetben, ha az ellenzéki pártok joggal volna vádolhatók azzal, hogy államellenes céloknak és tendenciáknak hódolnak, hogy az, a mit ők követelnek, a kormány érdekére veszélyes. De azt hiszem, hogy ezt a vádat a hazafias ellenzéki pártok ellen senki sem támaszthatja, mert hiszen, mi azt akarjuk, hogy ebben az országban valóságos parlamenti élet legyen. (Helyeslés a szélsőbaloldalon.)

Azt akarjuk, hogy a többség akarata érvényesüljön, legyen meg a parlamenti akaratnak az a mindent kikényszerítő hatalma, hogy szabadon, felsőbb hatalomba, mint elháríthatatlan akadályba nem ütközve vihesse keresztül mindazt, a mit a főnforgó körülmények közt az országra nézve jónak vél. (Helyeslés a szélsőbaloldalon.) Azt akarjuk, hogy legyen béke nemzet és király között, csupán ezen béke minemiségében térnek el a nézetek, mert hiszen a temető csendje is, az állatias letargia is békés, de mi az eleven élet békéjét akarjuk. (Helyeslés a szélsőbaloldalon.) Azt akarjuk, hogy ha a béke a nemzet és király között létre jött, a nemzetnek ne kelljen csüggedten, szárnyaszegetten lemondani vágyairól, hanem tudja és érezze azt, hogy több évezredes hűségének és a világtörténelemben páratlanul álló lojalitásának megvan végre a jutalma: elérkezett a kölcsönös megértés és a jogok kölcsönös respektálásának ígéretföldjére. (Helyeslés a szélsőbaloldalon.) Azt akarjuk, hogy legyen rend és szabadság, de mindkettő az igaz, hamisíthatatlanul megnyilatkozó népakarat emlőjén fejlődjék. (Helyeslés a baloldalon.)

(Folyt. köv.)

A nemzeti erő forrásai.

Bernát István a nemzeti erő forrásai címmel a Magyar Tudományos Akadémiában tartott előadásában mindenek előtt annak a vádnak értékét állapítja meg, amely szerint a birtokmegosztás, különösen pedig a kötött birtokok nagy befolyással volnának a népesség csökkentésére. Hivatalos adatokból összeállított táblázatokkal bizonyítja, hogy ennek a vádnak bizonyításával ugy Beksics, valamint azok, kik nyomába lépve e címen a földbirtokot támadták, adósok maradtak. A falu és a vidék a természetes szaporodás tekintetében vezet. A kötött birtok és a népesség csökk. nése között az összefüggést fölmutatni lehetetlen.

Vannak egyes vármegyék, amelyekben sok a kötött birtok, mindamellett erős a szaporodás. Ilyenek például Bereg és Máramaros. Másrésztől kevés kötött birtok mellett találkozunk gyenge szaporodással, például Udvarhely vagy Békésmegyében. Utal arra, hogy a bajoknak igazi forrását a városokban kell keresni, amelyek nemesek egészen véve csekély természetes szaporodást mutatnak, hanem egyes esetekben minusba is átesznek. Ezt maga részéről egyrészt az elhanyagolt közegészségi, másrészt a kifogásolható erkölcsi viszonyoknak, a régi nemes ideálok elhalványulásának tudja be. Eből folyólag erőlyesen kikel az országos közegészségügyi tanácsnak Malthus tanait igazoló állásfoglalása ellen.

Tagadja azt, hogy itt egyszerű kenyérkérdésekről volna szó. Az anyagi szempontoknak, a vagyonosságnak az erkölcsök fölé helyezését végzetesnek jelenti ki a nemzet fejlődésére nézve. Ez a fölfogás a történelem tanúsága szerint a hanyatló államokban szokott gyökeret verni. A fizikai egészség menthetetlenül elpusztul, ha az erkölcsi érzelmek meggyengülnek. A Malthusianizmus betegség, mely lehet, hogy a kultúra magasabb fokán jelentkezik, de ennek csakis abban az esetben tartozéka, ha az anyagi szempontok háttérbe szorítják a fenköltebb törekvéseket.

Utal arra, hogy az országos közegészségügyi tanács ideálja Franciaországban már megvalósult. Például leírja a sokat magasztalt Gascogne helyzetét, amely ezen tanoknak hatása alatt siet az enyészet felé, a föld gazdasága és a vagyon fokozódása ellenére is. Az ifjú nemzedék gyenge, elkorcsosult, a tudóvész és egyéb bajok terjedőben vannak. Froude már évtizedekkel ezelőtt utalt arra, hogy ha Páris civilizációja hatalmába ejti a parasztságot, az ország sorsa meg lesz pecsételve. A legutóbbi idők fejlődése neki igazat ad. A paraszt lelkének újjáteremtése, melyről a franciák jobbjai álmodoznak, valóban sürgőseu szükséges.

Szükséges nálunk is megátolni azt, hogy a nép lelkének megmérgezése tovább folyék. Ehhez azonban — fejezi be szavait az előadó — a felsőbb irányító rétegek részéről több odaadás és rokonszenv szükséges az agrár törekvések iránt, mint amennyit eddig tapasztaltunk. Enélkül a nemzet hanyatlani fog, mert a nemzeti erő forrásai elapadnak. Bernát előadása külön füzetben, a Magyar Gazdaszövetség kiadásában megjelent és 50 fillérért kapható.

— **Olcsó és szép kiadásu róm. kath. imakönyvek** színes képekkel díszítve, a győri és pécsi egyházmegyei hatóság engedélyezésével, gyönyörű választékban kaphatók Betegh Pál könyv-, zenemű-, papiros-, író- és rajzszerűzetében Székelyudvarhelyt, Kossuth-utca 31. sz. alatt. Angyali kenyér, Igazi égi manna, Mária virágos kertje, A szerelem szent szövetsége, Vezércsillag stb. A legegyszerűbbtől a legdiszesebb kötésig, minden izlésnek megfelelő imakönyvek érkeztek. Ajánljuk a főt. papság és a jóindulatu hívek figyelmébe. Alkalmi és ünnepi ajándéknak egy szép kötésű imakönyv a legkedvesebb emlék.

Milliók koldusok.

Nem ama híres londoni koldusokról esik szó, akik a lapok hasábjain, szalmazsákba varrt millióik révén világhírűvé váltak.

Nálunk ilyenek nincsenek.

Mert ha Magyarországon valaki koldusbotra jut azért, mivel az egyes bankok uzorakamatait fizetni nem bírja, akkor az a szerencsétlen ember tényleg aztán egyetlen árva fillér nélkül hagyja ott megszenvedett, nyomorult életét és gyakran földönfutóvá lerongyolódott családját.

A milliók koldus szerepét tehát nem a szegény emberek, hanem a mindenáron gazdagodásra vágyó bankok némelyike ölti magára, különösen így évről-évre idején.

A Nagyságos vezérigazgató urak az osztalékok magasságát, az évi nyereség és tartalékalapok gazdagságát most kürtöltetik világgá, hogy annál nagyobb legyen a tekintélyük s főképp a bizalom a vezérségük alatt álló bank iránt.

Ilyenkor aztán szeretik a máskor különben lenézett vidéki lapocskákat és pedig annyira önzetlenül kedvelik, hogy még arról is teljesen megelégednek, mikép az ujság előállítása sem történhetik ingyen, sőt a egkisebb vidéki ujság fentartása is aránytalanul nagy áldozatába kerü a kiadójának.

Másfelől pedig a mérlegek minél szélesebb körben való közzététele nem egyedül a részvényeseket, de az adósokat is érdekelteti s általában a nagyközönséget, hogy minő bizalmat tanúsítson a bank iránt. E téren tehát indokolatlanul és kizárólag a bank rovására takarékoskodnak. Mert a mit a vámon nyernek, a révén elusztatik.

A betétek után négy, négy és fél per centes kamatot fizetnek. A részvényesek és vezérigazgatói tantiémek részére gyűjtik a hatalmas összegeket s e célból — tisztelet a kitételeknek — még a bőrét is lehúzzák az adósoknak.

De ha valamely közleményt — kegyes leereszkedéssel — egyik-másik vidéki lapban akarnak elhelyeztetni, azt már — valószínűleg tisztán magyar kulturális szemponttól vezéreltetve — ingyen kívánják.

... És a jámbor, jóhiszemű vidéki lapok legtöbbje beugrik. Hangsúlyozzuk, hogy csakis a vidékiek, mert a fővárosi kollégáknak már éppen a bankok adják a legfőbb jövedelmi forrást. A vidéki lap pedig hasábszámra ingyen zengi a „legnagyobb“, a leggazdagabb milliók bank dicsőségét és eközben nem veszi észre, hogy önmagának falatkényérre sem jut...

Hogy minő jogon élősködnek így a milliók bankok és mások a vidéki lapokon, azt talán ők maguk sem tudják, de azért ha a lapok kötélnék nem állanak és becsületes munkájuk szerény jutalmát kívánják, rossz néven veszik. Sértődöttesen kerülnek a potyareklámra nem vállalkozó ujságot.

Igy és ehhez hasonló módon szerzik, gyűjtik a milliókat halomra némely — szívó csápjákat kissé tulságosan is kiterjesztett — bankok. Ilyenek nálunk Magyarországon — a milliók koldusok... **EGALITÉ.**

— **Politikai béke** felé irányul a hangulat. Gróf Khuen-Héderváry miniszterelnök látogatást tett Kossuth Ferenc pártvezérnél, felkereste Gróf Apponyi Albertet és Justh Gyulát, az ellenzéki vezérferfiakat. A véderőreform és a választó-jogi fontos kérdések körül folynak a tárgyalások. Mindenki ohajtja a békét, de csakis úgy, hogy a nemzet jogai épségben maradjanak. Mert százszor inkább legyen késhegyig menő harc, mint az ország érdeke elakadás tárgya. Ez az ellenzéki álláspont és ennek győznie kell a haza javára.

HIREK.

Kaszinó, mint gazdaszövetségi tag.

A legtöbb Kaszinó eltér Gróf Széchenyi, a legnagyobb magyar intenciójától. Megelégszik a kártya- és biliárdasztal üres, lélek és szív nélküli gyönyöreivel. A melyekből pedig nem származhatik más, mint a Dr Wekerle Sándor mult számunkban ismertett következtetései, elszomorító jelenségei. Jól esik olvasnunk ezzel szemben, hogy az „Oklándi Kaszinó” nemesebb célok felé törekszik s ennek jeléül legutóbb rendes tagja lett a „Magyar Gazdaszövetség”-nek, mely az ország gazdátársadalmának egyik legerősebb szervezete. Szívesen köszöntjük az oklándi kaszinó vezetését a megkezdett helyes úton és őszintén ohajtjuk, hogy sok követője akadjon s Gróf Széchenyi István eszméit minél több társa gyakorolja társadalmi, kulturális és közgazdasági téren. Hiszen a Kaszinók hivatása első sorban az volna, hogy vezérei, irányítói legyenek a társadalomnak, még pedig szigorúan vett és hamisítatlan erkölcsi alapon; kizárva minden műfelháborodást, kulturátlanságot, rosszindulatot, személyi érdekeket...

— **Az időjárás** egyik szeszélyességéből a másikba esik minduntalan. A január végén beállott szép napok után, nagyobb mennyiségű hó esett. Azután Gyertyászentelő Boldogasszony napján 12 Celsius fokos hideg volt, a melyet Halifax hívei és a „rodli”-sok siettek felhasználni. Tegnapra azonban vége szakadt a mulatságnak, mert reggel már a hőmérő 5 Cels. fok meleget mutatott és eső esett. Így üzött tréfát az időjárás azokkal, kik azt tartják, hogy ha Gyertyászentelő Boldogasszony napján az „eszterháj” megcsordul, akkor a „kóslot” becsülje meg a gazda, mert későn kerül a nyáj legelőre...

— **Nőegyleti fillérestély** A székelyudvarhelyi jótékony nőegylet e hó 7-iki (szerdai) fillérestélyét Kovács Margitka, Leztkó Irma és Zsigmond Gertrud fogják rendezni rendkívül gazdag műsorral. 1. Fejdiszes gyermek fillér. Tarantella: Szabó Ilke, Egyed Feri. Szaval: Székelyhidy Gizike. Angol tánc: Solymossy Editke és Lotz Gyula. Vendégek: Jakab Margitka és Irénke, Amberboy Adrienn, Duka Irénke, Fernengel Zizike, Duka Andor, Siegmund Maxi és Waltika, Fernengel Ottóka, Szabó Bazsóka, Révffy Zoli. Monologot ad elő: Betegh Böske. 3. Tercett: Broos Károly, Dunst László. Zerbes Vilmos. 4. Meglepetések. Társasjátékok.

— **Szabad lyceum.** Az iparosok szabad lyceumán vasárnap Dr Dobos Ferenc főgimnáziumi tanár tartott előadást az Anjouk koráról hazánk történetében. Ma (vasárnap) délután 2 órakor pedig Duka András kir. adófőtiszt tartja meg nagyérdekű előadását olyan tárgyról, mely iparos közönségünket legközelebből fogja érdekelni. Kíváncsok tehát, hogy mindenki meghallgassa. Ifj. Hodgyai László szaval.

— **Polgári fillérestély.** A székelyudvarhelyi polgári önképző és segélyző egyesület e hó 6-iki (keddi) fillérestélyét Jakabos Róza és Erzsi rendezik. Seigmund Gertrud és Szánthó Dénes szavalnak. Bodrogi Balázs énekel, Farkas Imre monologot ad elő, Bartók Rózika felolvas és Kónya Jancsi hegedűszólót játszik. Melodrámat ad elő Gáspár Tivadar.

— **A kereskedők bálja,** mely e hó 10-én, a Budapest-szálló színháztermében lesz, állandó érdeklődés tárgyát képezi Székelyudvarhelyt. A rendező bizottság oly ügyes, anynyira leleményes gondossággal készíti elő az érdekesnél-érdekesebb változatokban gazdag mulatságot, hogy minden részletében meglepetése lesz a közönségnek. A japán táncot Simkovits József okleveles táncmester

már napok óta nagy buzgalommal tanítja. Ezt a táncot japán jelmezben lejteni fogják: Érey Olga, Papp Lenke, Betegh Böske, Gál Gizella, Blájer Margit és Málviánszky Piroska. A teremben sátrak lesznek felállítva s valóságos japáni életet varázsolnak elő a szombati jelmezes japán estélyre.

— **Óvakodjunk orosz kevert és orosz csiraképtelen répamagvak forgalomba hozatalától és vásárlásától.** Megbízható répamagvakban ez idén nagy hiány állott be és ezért igen sok orosz eredetű répamag kerül eladásra Bisenzi, sőt Quedlinburgi cégektől is. A gazdasági egyesület állást foglalt ez ellen és a gazdákat nagy károk ellen megóvándó, nemkülönben az állattartás és állattenyésztés érdekében kijelentette, hogy ama magkereskedők és viszontelárusítók, kik répamagot akár a faj, akár a származás hamis megnevezése alatt adnak el, csalást és büntetendő cselekményt követnek el. Egyszersmind felkérte a gazdasági egyesület a többi testvéregyesületet is, hogy eme határozatához csatlakozzanak és a gazdaközönseget a leghathatósabb módon óvják attól, hogy kétes eredetű, avagy csiraképtelen és vegyes orosz répa magvakat vegyenek.

— **Szinielőadás Korondon.** A korondi róm. kath. tanítók vezetésével működő székely ifjuság január 27-én és 28-án remek műkedvelői szinielőadást produkált, a melyet kosaras táncmulatság követett. Erdős Károly „Rákócziért” c 3 felvonásos regényes színművét adták elő festői szép jelmezekben, gyönyörű kiállításban. A siker oly nagy volt, hogy egymás után két estén zsufolásig töltötte meg a közönség a nézőteret. A jó irányú műkedvelői előadások igen kedveltek a falusi nép körében s ezutón a mivelődés, a tudás terjesztése leginkább elérhető.

— **Simkovits tánciskolaja** a Budapest-szálló nagytermében megnyílt. A tanítás kezdetét vette. Azonban beiratkozni még mindig lehet a tánciskola helyiségében.

— **Köszönetnyilvánítás.** A székelyudvarhelyi m. kir. áll. polg. leányiskola Vörösmarty önképzőkörnek f. hó 2-án tartott diszgyűlésén felülfizettek: Barabás András és N. N. 5—5 K-t. Gönci Lajosné, Esztegár Balint és Biró Sándor 2—2 K-t. Bodrogyi Sándorné, Császár Gézané, Szabó János, Szemlér Ferenc, Dr Urbányi Istvánné és Zárug Antalné 1—1 K-t. Fogadják az adakozók, valamint az összes érdeklődők a rendezőség hálás köszönetét.

Előadás Etéden.

A 48000—1904. sz. miniszt. rendelet.

(Folyt. és vége)

A virágos kender termelésére ajánlja az egyenletes sűrűségű vetést, hogy gyom a kender közé ne kerüljön.

Rátér ezután a kenderáztatásra, a mesterséges kenderáztatók építésére. A 48000—904. sz. miniszteri rendeletet ajánlja a gazdák figyelmébe. E szerint a hol a gazdák a kendertermelést háziiparilag üzik, ott a földmívelési miniszter állami mérnökökkel mesterséges kenderáztatót állít fel ingyen.

Ezután vázolja a folyóvízben való kenderáztatás káros voltát a vízben élő hal mennyiségre és a legelőnyájak vízszükségleteinek kielégítésére nézve, amely annyi sok állati betegségnek az okozója.

A posványos tavakban való áztatást sem helyesli, mert ettől a kender szint vált és a kenderkévéknek kövekkel való lenyomtatása miatt a kenderkévéken hideg foltok támadnak s a rostok szakadoznak s a kóc (csepű) mennyiség is nagyobb lesz.

Ezután a táblára lerajzolta a mesterséges kenderáztatót. Minden községben fel lehet állítani, de különösen ott, a hol lejtős területről kisebb csermely szalad le a völgybe. Ilyen hely elég van.

A lejtős oldalon a csermelyből kis árkon kivezetik a vizet egy 8 m². területű gödörbe, melynek melegítő a neve. Ezt a vizet a nap állandóan süti. Innen a vizárkon át egy kis csapó-ajtó felhúzásával egy 50 m². területű, de 50 cm. mély cement burkolatu medencébe vezetik.

Ez a cement medence felső része hosszában 4 vasgerendával van ellátva. A vasgerendák között tolható vastag falécek vannak a kender-körök leszorítására.

A medence szakaszokra van osztva s többben egyszerre is berakhatják a kendert. Mikor a medence kenderkévékkel megtelt, akkor a melegítő gödörből a zsillip-ajtót felhúzzák s a langyos víz bele folyik a medencébe.

Ilt vannak a kévék 3—4 napig a tolólécek által leszorítva s 4 nap múlva a szépen kiázott kendert ki lehet venni, mely ki is van mosva egyszersmind. Így meg van kímélve sok nő és férfi a hideg időben való kendermosástól s kevesebb lesz a csuzos és reumás betegek száma is.

A medencéből áztatás után kiszedik a kővéket s a szakaszokba a sorban következők ismét berakodhatnak. Az áztatás alkalmával a kenderkévék fölé piszkos hab gyűl, melyet kis árkon, vagy csövön egy gödörbe vezetnek s ezt a piszkos vizet elhordhatják a gazdák kerti trágyának. Ha pedig erre nincs szükség, innen egy csövön, vagy árkon kavics rakásra vezetik, honnan keresztül folyva tisztán megszűrve siet a víz a völgyben levő patakbá.

Rátért ezután egy ilyen közös községi kenderáztató építési költségeire is.

Ha egy községben 25 holdat kitesz a bevetett kenderterület, ott a kenderáztatónak 140 m² területű hely kell.

Ennyi haszonvehetetlen hely van minden faluban. Egy ekkora kenderáztató felépülése belekerül 1300 koronába, melyből 80 százalékot, vagyis 1040 koronát a miniszter ad — minden visszafizetés nélkül; a községnek tehát csak 260 koronájába kerül, amelyet az olyan község, hol a lakosok értelmesek, úgy gyűjtik ki, hogy az első 2 évben minden gazda 1 kender kéve után 1 fillért fizessen.

Azt az összeget, mit a miniszter ad, vissza nem kéri a községtől soha. Tehát nem kell attól félni, — mit sok böcs atyafi hangoztat — hogy pótdadoba felhajtják a népen.

A nagy tetszéssel fogadott előadásért a gazdakör Füredi tanárnak köszönetet mondott.

Székely népem! Mivel hálálok meg a földmívelésügyi kormány e jóságát? Azzal, hogy a kedvező alkalmat megragadod s megmutatod, hogy a kender értékes dolog derék ember kezeiben, mely által a nemzeti vagyonosodás és jólét diadalszekerét előbbre viszi s valóra váltja, hogy az a nemzet boldog, mely nemcsak szellemi erőben, de az anyagiakban is előre halad.

Bálinth Zoltán.

Szerkesztői üzenet.

J. E. tengerész. Nyelvisméretei után ítélve, azt ajánlhatjuk, hogy ha Budapestre juthat, akkor menjen a vasúthoz. Ott később módja és alkalmá nyílik az altiszi vizsga letételére. Azonban, ha jelenlegi helyzetével meg van elégedve, akkor maradjon a katonai pályán. Az altiszi kérdés rendezésével oly helyzetbe juthat, amilyent a polgári életben nem talál. Bármiben jövőre is szíves készséggel szolgálunk felvilágosítással.

Falusi előfizetőnk. A 29913—1899. számú belügyminiszteri rendelet szerint, a község köteles küldöncöt tartani, aki hetenkint legalább háromszor a postát a legközelebbi postaügynökségtől behordja. Ha ez nem volna gyakorlatban, forduljanak panaszszal a postaigazgatósághoz.

— **Csomagoló papir** kapható e lap kiadóhivatalában Székelyudvarhelyt, Kossuth-utca 31. sz.

521—912 tkvi. sz.

Hirdetmény

Vargyas község telekkönyve bir-tokszabályozás következtében át-alakítást és ezzel egyidejűleg azokra az ingatlanokra nézve melyekre az 1886. évi XXIX. t. c. és az 1889. évi XXXVIII. t. c. 1891. évi XVI. t. c. cikkek a tényleges birtokos tulajdonjogot bejegyzését rendelik az 1892. évi: XXIX. t. c. cikkben szabályozott eljárás a telekkönyvi bejegyzések helyesbítésével kapcsolatosan foganatosított.

ez azzal a felhívással tétetik közzé:

1. hogy mindazok kik az 1886. XXIX. t. c. 15 és 17 § ai alapján ideértve e §-oknak az 1889. XXXVII. t. c. 5 és 6 § aiban és az 1891. XVI t. c. 15 § a) pontján foglalt ki egészítéseit is — valamint az 1889. XXXVIII t. c. 7 §-a és az 1891. XVI t. c. 15 § b) pontja alapján történt törölések érvénytelenségét kimutathatják e végből törlési kereseteket hat hónap alatt vagyis 1912. évi augusztus hó 2. napjáig bezárólag a telekkönyvi hatósághoz nyújtják be, mert az ezen meg nem hosszabbítható záros határidő eltelté után indított törlési kereset annak a harmadik személynek, aki időközben nyilvánkönyvi jogot szerzett hátrányára nem szolgálhat;

2. hogy mindazok, akik az 1886. XXIX. t. c. 16 és 17 §-ainak eseteiben ideértve az alábbi §-nak az 1889. XXXVIII t. c. 5 és 6 §-aiban foglalt kiegészítéseit is — a tényleges birtokos tulajdonjogának bejegyzése ellenében ellentmondással élni kívánnak, írásbeli ellentmondásukat hat hónap alatt vagyis 1912. évi augusztus hó 2. napjáig bezárólag a telekkönyvi hatósághoz nyújtják be, mert ezen meg nem hosszabbítható záros határidő eltelté után ellentmondásuk többé figyelembe vétetni nem fog,

3. hogy mindazok akik a telekkönyv átalakítása tárgyában tett intézkedések által nem különben azok, akik az 1. és 2. pontban körülírt eseteken kívül az 1892. XXIX. t. c. szerinti eljárás és az ennek folyamán történt bejegyzések által előbb nyert nyilvánkönyvi jogokat bármely irányban sértve vélik — ideértve azokat is, akik a tulajdonjog arányának az 1889. XXXVIII t. c. 16 §-a alapján történt bejegyzését sérelmesnek találják — e tekintetben felszólalásukat tartalmazó kérvényüket a telekkönyvi hatósághoz hat hónap alatt vagyis 1912. évi augusztus hó 2. napjáig bezárólag nyújtják be, mert ezen meg nem hosszabbítható záros határidő eltelté után az átalakításkor közbejött éves bevezetésből származó bármilyen igényeket jó hiszemű 3-ik szem. irányában többé nem érvényesíthetik, az említett bejegyzéseket pedig csak a törvény rendes útján és csak időközben nyilvánkönyvi jogokat szerzett harmadik személyek jogainak sérelme nélkül támadhatják meg.

Együttal figyelmeztetnek azok a felek, akik a kiküldöttnek eredeti okiratokat adtak át, hogy a mennyi-

ben azokhoz egyszersmind egyszerű másolatokat is csatoltak, vagy illedket pótlólag benyújtanak, az ere-
aetieket a telekkönyvi hatóságnál ntvehetik.

A kir. járásbíróság telekkönyvi hatóság.

Okland, 1912. évi január 24-én.

DR FÖLDES s.k. kir. jbró

A kiadmány hitelül -

Wermescher kir. tkveze ő.

921—912. sz. tkvi.

Hirdetmény.

A m. kir. igazságügyminiszter 1906. évi július 6. an 14114. sz. alatt elrendelte, hogy az sz. udvarhelyi kir. törvényszék mint telekkönyvi hatóság hoz tartozó Oroszhegy község telekkönyveiben felvet mindazon ingatlanokra nézve, a melyekre az 1886-29. az 1889. évi XXXVIII. és az 1891. XVI. t. c. a tényleges birtokos tulajdonjogainak bejegyzését rendelik, az 1892. XXIX. t. c. cikkben szabályozott eljárás és ezzel kapcsolatban a telekkönyvi bejegyzések helyesbítése foganatosíttassék.

E célból a helyszíni eljárás Oroszhegy községben 1912. évi március hó 18-án fog kezdődni.

1. Ennél fogva felhivatnak mindazok, akik a telekkönyvekben előforduló bejegyzésekre nézve okadolt előterjesztést kívánnak tenni hogy tkvi hatóság kiküldöttje előtt a kitűzött hatánap kezdődő eljárás folyama alatt jelenjenek meg és az

előterjesztéseket igazoló okiratok mutassák fel.

2. mindazok, akik valamely inganokhoz tulajdonjogot tartanak, telekkönyvi bekelezésére alkalom okirataik nincsenek, hogy az átírás az 1886. XXIX. t. c. 15-18 és 1889. XXXVIII. t. c. 5. 6. 7. és § ai értelmében szükséges adatok megszerezni iparkodjanak és azokkal igényeiket a kiküldött előtt igzolják, avagy oda hassanak, hogy az átruházó tkvi tulajdonos az átruházás létrejöttét a kiküldött előszóval ismerje el és a tulajdonjog bekebelezésére engedélyét nyilvánítsa mert különben jogait ez az uton nem érvényesíthetik.

3. és azok javára tényleg megszünt követelésre vonatkozó zálogjog. vagy megszünt egyéb jog van nyilvánkönyvileg bejegyezveugysintén az ily bejegyzésekketerhelt ingatlanok tulajdonosai, hogy a bejegyzett jognak törlesztését kéredeznek, illetve hogy törlési engemély nyilvánítsa végett a kiküldött előtt jelenjenek meg, mert ellet esetben a bélyegmentesség kedvezményétől elesnek.

A kir. törvényszék, mint tkvi hatóság.

Székelyudvarhely, 1912. jan. 22-én

Bella Kálmán s. k.

kir tszéki albiró,

A kiadmány hitelül.

DÓSA kir. tklv vezető.

Czell Frigyes

és Fiai

bortermelők és bornygykereskedők

Medgyes.

Legjobb beszerzési forrás természettadta valódi erdélyi hegyi borokban. Hordókban és palackokban. Kitűnő sajáttermés és vörös borok.

Kiadó lakások.

Székelyudvarhelyt, Szt. Imre 14. szám alatt egy emeleti utcai 5 szobás lakás és egy udvari 3 szobás földszintes lakás, hozzá tartozókkal együtt kiadó. Értekezni lehet Fekete Bónián tulajdonosnál.

KÖHÖGÉS

rekedtség és hurut ellen nincs jó a R-thy-féle pemetefü cukorkánál. Vásárlásoknál azonban vigyázzunk és hártározottan RÉTHY-félet kérjünk, mivel sok haszontalan utánzata van.

Az eredetinek minden egyes darabján rajta van a RÉTHY név.

doboz 60 f. Mindenütt kapható

Aspirin

vásárolunk eredeti

TABLETTÁKBAN

20 drb. K 1,20

Minden Tablettára az ASPIRIN szó van rábélyegezve.

Farbenfabriken vorm. Friedr. Bayer & Co.,
Elberfeld und Leverkusen b. Mülheim a. Rhein.

Február elején megnyílik —
Székelyudvarhelyt Kossuth-u. 25. sz. a.
az új férfi és női divatáruház

Nagy választék minőnnemű férfi, fiu, női és leányka készruhákban, női kosztümök, pongyolák és különféle bluzckban. Állandó raktár mindenféle női és férfi divatcikkeken.

Betegh Pál könyvnyomtató és könyvkötő-intézete Székelyudvarhely

Arany, Ezüst, Vas, Bronz, Porcelán és **Régiségeket** megbízhatóan vásárolunk és azonnal megvásárol, esetleg értékel vagy utasítást ad.

Hagyatéki árveréseken

mint vevő résztvesz. Arany, briliáns ékszereket, ezüst tárgyakat (tört állapotban is) bármilyen összegre vásárol

Dietrich Gyula ötvösmester. Kolozsvárt.

Levélbeni megkeresésre azonnal válaszol

Sürgőnyeim: **Dietrich ékszerész Kolozsvár.**

Élyegzők és pemetefü mindenféle kivitelben gyári áron pontosan hibátlan szövegezésel kaphatók. „Székely-Udvarhely” kiadóhivatalában (Betegeh Pál könyv- és papír kereskedésében) Székelyudvarhelyt Vidéki megrendeléseket as ország bármely részébe gyorsan teljesít.

A Talmud magyarul.

Egyre halljuk a Talmud-moralt, Talmud-erkölcsöket emlegetni, bár a legtöbb ember ismeri a Talmudot, nem ismeri éppen azokat a részeket, amelyek a keresztény világot érdeklik a melyeket saját jól felfogott érdekeinek megóvása céljából ismernie kellene.

A Talmud a zsidó rabbiképzők tananyaga, és az ő theológiájuk. Nincs az a pikáns pornographia, nincs az a rémgeregny, ami ennél érdekesebb lenne. A Talmud kivonatos, de szöszszerinti fordításban most jelenik meg 320 kvartoldalon. Ára 10 korona. Népies kiadás 2 K, 2 drb 3 K, 8 drb 4 korona.

Megrendelhető:

„A Kereszt” kiadóhivatalában
Budapest, III. Nád-utca 1. szám.

B O R!

Fernengel Gyula székelyudvarhelyi bornygykereskedőnél

a legjobb minőségben, nagy választékban és legelőnyösebb árak mellett nagyban és kicsinyben kapható. A kedvező szüreti kilátásokra tekintetből ármérséklés

Névjegye

Meghívók.

Eljegyzési

és Esküvői

valamint gyász

jelentések

ugysintén mindenféle

könyvnyomdai és

könyvkötői mun-

kálatok izléses ki-

vitelben, gyorsan és

pontosan készülnek

Betegeh Pál

villamos tűzre berendezett könyvnyomtató és könyvkötő-intézetében Székelyudvarhelyt, Kossuth-utca 31. sz. alatt.